

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Pyydettyinä lausuntona sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistyöryhmän väliraportista sosiaalihuollon uudistamisen linjauksista Huoltaja-säätiö esittää kunnioittaen seuraavaa:

Yleistä

Huoltaja-säätiö arvostaa väliraportin valmistelutapaa, jossa monet eri tahot pääsivät myös kirjallisesti antamaan näkemyksensä eri kysymyksiin. Huoltaja-säätiön kunnallisen sosiaalipolitiikan asiantuntijaryhmän edustaja on ollut mukana uudistamistyöryhmässä ja näin säätiöllä / asiantuntijaryhmällä on ollut mahdollisuus tiiviisti osallistua käytyyn valmisteluprosessiin. Väliraportti on ansiokas kokonaisuus ja säätiö haluaa ilmaista tyytyväisyytensä siihen, että siinä on monipuolisesti taustoitettu sosiaalihuollon nykytilannetta ja toimintaympäristön muutoksia. Erityistä kiitosta ansaitsee se, että väliraportissa on painokkaasti nostettu esille sosiaalisen vastuun periaate, edistävä ja ehkäisevä toiminta ja osallisuus sekä kiinnitetty huomio kaikkein vaikeimmassa asemassa oleviin.

Väliraportti on tärkeä asiakirja tulevaisuuden luomisessa. Raportin ehkä suurin puute koskeekin epäselvää toivottavaa tulevaisuuskuvaa. Millaista sosiaalipolitiikkaa ja millaista sosiaalihuoltoa siinä raamissa Suomessa on tarkoitus toteuttaa? Yhteiskunnassamme puuttuu vahva yhteinen tahtotila ja näkemys sosiaalihuollon tulevaisuudesta. Toisaalta pitäydytään perinteisen pohjoismaisen mallin puolustamiseen ja toisaalta jo nyt toteutetaan yksilön vapautta ja vastuuta korostavia markkinoistuvia malleja. Myös meneillään oleva kunta- ja palvelurakenteen muutos avoimine ratkaisuvaihtoehtoineen lisää epätietoisuutta tulevaisuudesta. Väliraportti heijastelee myös tätä kaikkea, mutta erilaisia jännitteitä, dilemmoja ja paradokseja voisi jatkotyöskentelyssä myös vielä avoimemmin käsitellä, jotta olisi mahdollista löytää eettisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä tulevaisuuden sosiaalihuollon toteuttamistapa.

Periaatteet ja linjaukset

Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamista ohjaavat periaatteet ja väliraportin linjaukset ovat yhteiskuntapoliittisia ja eettisiä. Säätiö haluaa korostaa niiden merkitystä myöhemmässä lainsäädäntötyössä ja niihin säätiö pystyy pääosin yhtymään ja sitoutumaan.

Väliraportin periaatteet ja linjaukset kohdistuvat sosiaalihuollon toimintaan, palveluihin ja tukitoimiin. Vaarana on, että ymmärrys sosiaalihuollosta muodostuu ongelmalähtöiseksi ja ongelmien ratkaisuksi. Siksi säätiö haluaa entistä vahvemmin tuoda esille koko ajan esittämänsä promotiivisen, edellytyksiä luovan lähtökohdan sosiaalihuollon ajatteluun. Vasta tämän perusfundamentin päälle tulisi rakentua ehkäisevä, varhain puuttuva ja korjaava sosiaalihuolto. Tämä perusajattelu ei sulje heikoimmissa asemassa olevien entistä parempaa tukea ja heille suunnattuja palveluja. Säätiön näkemyksen mukaan tämä on edelleen keskeinen haaste tulevan lain linjauksille.

Jatkotyöskentely

Sosiaalipolitiikan ja sosiaalihuollon asiantuntijoiden yhteinen näkemys toivottavasta kehityksestä ja tulevaisuuden toimintatavasta on pyrittävä saamaan osaksi jatkotyöskentelyä, jotta päästään väliraportin ”tulevaisuusvajeesta”. Erityisen huolestuttavaa on osin väliraportissakin välittyvä kuva yksilöityvästä vastuusta. Jatkotyöskentelyn yksi lähtökohta pitää olla yhteisen vastuunoton vahvistaminen. Tämä ei tarkoita omaehtoisen vastuunoton kieltämistä, vaan pikemminkin selkeää näkemystä vastuunoton ja vastuunkannon rajoista ja rakenteista .

Kunnan sosiaalinen vastuu tulisi säätiön näkemyksen mukaan jatkotyöskentelyssä nostaa selkeämmin esille. Mikäli sosiaali- ja terveystalouden kokonaisuus irtoaa kuntakokonaisuudesta, menetetään ainutlaatuinen suomalaisen kunnalliseen itsehallintoon perustuva mahdollisuus laaja-alaisen hyvinvointikunnan rakentamiseen. On tärkeää koko ajan painottaa, että sosiaalihuolto osana kuntakokonaisuutta ihmisten arjen tukena on muutakin kuin palveluja. Siinä tarvitaan kaikkien hallintokuntien tiivistä rajat ylittävää ihmisestä lähtevää strategista tavoitteenasettelua ja toimintatapaa.

Ei voi olla toivottavaa sellainen tulevaisuus, jossa demokraattista vaikuttamista, osallistumista ja päätöksentekoa heikennetään sosiaali- ja terveyshuollon osalta. Väliraporttia seuraavassa lainvalmistelutyössä paikallisdemokratian vahvistaminen erilaisine osallistumista ja osallisuutta lisäävine elementteineen on toivottavaa. Sosiaalihuolto ei ole toimimista vain vallitsevissa olosuhteissa vaan syvimmäältä olemukseltaan muutostyötä. Sosiaalialan ydintä on myönteisen muutoksen aikaansaaminen ihmises-

sä, yhteisössä ja yhteiskunnassa. Muutoksen aikaansaaminen tapahtuu aina yhteistyössä, vaatii aikaa eikä sitä voida valmiina antaa. Tämän vuoksi jatkotyöskentelyssä osallisuuden toteutusmuotoja on kehitettävä ja vahvistettava. Osallisuus sosiaalihuollossa tarkoittaa asukkaiden ja asiakkaiden ottamista mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen myös järjestelmätasolla (vrt. kuntalaki 27§).

Sosiaali- ja terveystalvet on säätiön näkemyksen mukaan pyrittävä pitämään osana eheää kuntakokonaisuutta, johon kuuluvat erilaiset toimijat ja työnjaot. Lähtökohtaisesti sosiaalipolitiikka, sosiaalihuolto ja sosiaalipalvelut ovat osa toimivaa peruskuntaa ja samalla saumattomasti osa paikallista elinkeinoelämän toimintaedellytysten kehittämistyötä, yritysten toimintaympäristöä sekä kansalaisyhteiskunnan toiminta-areenaa. Kansalaisyhteiskunta - kuntalaisten oma toiminta erilaisissa järjestöissä, vertaistukena, naapurustoissa, muut verkostoutumistavat – on välttämätön osa kokonaisuutta.

Huoltaja-säätiön on koko valmisteluprosessin ajan korostanut vahvaa ja kattavaa yleislakia ja haluaa edelleen sen toteuttamista. Vahvoissa peruskunnissa tunnetaan paikalliset niin kulttuurishistorialliset kuin kuntalaisten arjen olosuhteet ja kyetään yleislain velvoittamina ja sen antamin viitoituksin räätälöimään ratkaisut sekä yhteisön voimavarat että yksilön tarpeet huomioiden. Huoltaja-säätiön näkemys on, että erityislait täydentävät tarvittaessa vahvaa sosiaalihuoltolakia. Uudessa sosiaalihuoltolaissa tulee olla riittävät kannusteet ja mahdollisuudet toimia jo ennen kuin erityislakien veloitteet ja edellytykset ovat voimassa. Erityisesti tämä koskee lasten kasvuolosuhteiden turvaamista.

Sosiaalihuollon tavoitteita, niiden toteuttamista ja toteuttamisen tuloksia on seurattava. Lainsäädännön on annettava riittävät välineet vaikutusten arviointiin ja myös liikumatilaa ja kannustusta jatkuvaan kehittämistyöhön ja tarvittaviin muutoksiin epätoivotuilta tuloksilta välttymiseksi ja resurssien tehokkaan ja vaikuttavan käytön varmistamiseksi. Väli raportissa onkin hyvin painotettu kehittämistyön edellyttämää pitkäjänteisyyttä ja tutkimustiedon merkitystä. Siksi sosiaalihuoltolakiin tuleekin terveydenhuoltolain tavoin saada mukaan tutkimusrahoitus ja tutkimuksen organisointi.

Vaikka sosiaalihuollon rahoituksesta ja organisoinnista on tarkoitus säätää sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisessä hallinto- ja järjestämislaissa on Huoltaja-säätiön mielestä perustelua tässä vaiheessa pohtia ja kirjoittaa niistä sosiaalihuollon näkökulmasta. Näin parhaiten turvataan se, että sosiaalihuolto tulevassa järjestämislaissa on tasavertaisesti ja omine lähtökohtineen mukana terveydenhuollon rinnalla ja yhteistyökumppanina.

Ihmislähtöisen, yhteisöjä vahvistavan ja kokonaisvaltaisen kunnallisen sosiaalipolitiikan puolesta

Helsingissä 5. elokuuta 2010

Huoltaja-säätiö

ALPO KOMMINAHO
Alpo Komminaho
Hallituksen puheenjohtaja

Ulla Salonen-Soulié
Toiminnanjohtaja